

ALBERT JANÉ,
Escriptor

CAVALL FORT

50
anys

De tots aquells escriptors, l'únic que sense torbar-se gens va cuitar a satisfer l'encàrrec de Josep Tremoleda va ser Joaquim Carbó. Amb l'afany de publicar que sempre l'ha dominat i amb un sentit de servei d'una solidesa granítica formant un tot indestriable, Joaquim Carbó no va desapropiar aquella ocasió inesperada que va donar una nova orientació a la seva vocació d'escriptor. I és així que a les pàgines centrals dels cinc primers números de la revista *Cavall Fort* podem llegir els cinc primers relats que Joaquim Carbó va escriure destinats a un públic de nois i noies. El primer, basat en un fet real, com moltes de les narracions d'aquest autor, es diu «El maquinista de Contenin», i va aparèixer anònimament; els dos següents (núm. 2 i 3) ho van fer amb un

pseudònim de circumstàncies, Llorenç Mas, basat en el segon cognom de l'autor (Masllorrens). i no és fins al número 4 que, signant el conte «Ernest el triomfador», el nom de Joaquim Carbó apareix per primer cop a les pàgines de *Cavall Fort*. Després hi sortirà centenars i centenars de vegades.

Quan, l'any 1961, ara ha fet cinquanta anys, va tenir lloc l'inici d'aquesta magna aventura, les publicacions en català per a nois i noies eren pràcticament inexistents. Es pot dir que Josep Maria Folch i Torres, el gran referent de l'etapa anterior, havia mort sense hereus. Molt probablement, d'una manera immediata anterior a *Cavall Fort*, l'única publicació (unitària) digna d'esment seria la novel·la *El venedor de peixos*, de l'escriptor lleidatà Josep Vallverdú. Aixellà, un altre dels grans noms de l'especialitat, molt aviat va ser incorporat a la nòmina de narradors de *Cavall Fort*, car ja al número 6 de la revista hi signa el conte «El clau d'or» (una narració, sembla, publicada contra el parer de Josep Tremoleda, que rebutjava el que ell en deia el «cristianisme vindicatiu»), amb què hi inicia una llarga i fecunda col·laboració.

En el període de tempteig que no deixen de ser els setze primers números de *Cavall Fort*, publicats del desembre de 1961 al març de 1963, al costat d'alguns noms ja coneguts com Aurora Bertrana, Núria Albó, Màrius Lleget i Josep M. Garrut amb la col·laboració ocasional dels quals es beneficia la revista, en trobem alguns altres que l'aparició d'aquesta ha induït a dedicar-hi els seus esforços i a convertir-se en uns autèntics especialistes. Cal esmentar, en primer lloc, el pedagog Ramon Fuster Rabés, l'obra narrativa del qual segurament no hauria existit sense *Cavall Fort*. De fet, Ramon Fuster, que va arribar a ser degà del Col·legi de Doctors i Llicenciats de Catalunya, era un dels fundadors de la revista i un dels qui n'orientaven el contingut. Signant amb el pseudònim Ramon de Bell-lloc va crear una sèrie de narracions de base científica que va obtenir una gran acceptació, sobretot amb el suport de les esplèndides il·lustracions de Lucilà Navarro, que el va interpretar magistralment, a més d'alguns relats amb el seu nom autèntic. La desaparició d'aquest món de Ramon Fuster va ser certament prematura, però, de fet, probablement absorbit per altres compromisos i qui sap si també per raó d'algunes discrepàncies personals, ja s'havia desvinculat de la revista molt abans. El conjunt del seu treball al llarg d'una trentena de números pot quedar com a exemple d'una obra que no hauria existit mai sense el suport que la va motivar.

Els altres dos noms que inicien, en el marc vacil·lant d'aquests setze primers números de *Cavall Fort*, una col·laboració duradora i fructífera, són els de Carles Macià, ja esmentat, i de mossèn Francesc Nicolau, tots dos, encara, gloriósament vivents i actius. El primer, Carles Macià, ja era un escriptor sòlid i rigorós, amb un estil personal molt ben treballat, i amb alguns premis literaris importants a la butxaca. Amb un gran bagatge

Cavall Fort, planter d'escriptors

Aquest fet, l'ha explicat diverses vegades Joaquim Carbó, amb tota seguretat l'escriptor que més pàgines ha omplert de *Cavall Fort*, i l'autor dels contes que van aparèixer en els cinc primers números de la revista: cap a mitjan 1961, Josep Tremoleda i Roca, un dels fundadors de *Cavall Fort* i el principal responsable, molt aviat, del seu contingut, va convocar tres o quatre joves narradors catalans a una reunió que va tenir lloc al local del Centre Comarcal Lleidatà, de Barcelona. Aquests escriptors eren Joaquim Carbó i Masllorrens, Estanislau Torres i Mestres, Anton Sala-Comadó i, si és que eren quatre, Carles Macià i Vives. Tots ells es començaven a donar a conèixer com a escriptors i la seva inquietud principal era publicar (econòmicament, tenien la vida resolta amb altres activitats professionals). Josep Tremoleda els va anunciar la propera aparició d'una revista infantil escrita en català, que es diria *Cavall Fort*, i en la qual volien publicar un conte o relat original d'un escriptor contemporani. Els animava, per tant, a posar fil a l'agulla i a col·laborar amb les seves narracions a la revista que, un cop superades tot un seguit de dificultats, estava a punt de sortir.

cultural, especialment en matèria geogràfica i antropològica, i practicant assidu de l'excursionisme (Macià era un notable pirineista), els seus relats d'aventures tenien una força i un vigor excepcionals, propis de l'escriptor que, al capdavant, no deixa de reflectir en les peripècies dels seus personatges alguna vivència personal. Quant a mossèn Francesc Nicolau, un eminentíssim professor amb uns profunds coneixements científics (matemàtiques, astronomia, física, química) i una extraordinària saviesa pedagògica, va trobar en les pàgines que li oferia *Cavall Fort* el marc ideal per a la seva obra de divulgació científica d'una manera amena, clara i intel·ligible, d'un rigor extrem, sense fissures ni concessions, aliat a l'afany obsessiu de ser entès, sense un esforç desmesurat, per uns lectors amb una capacitat de comprensió lògicament limitada.

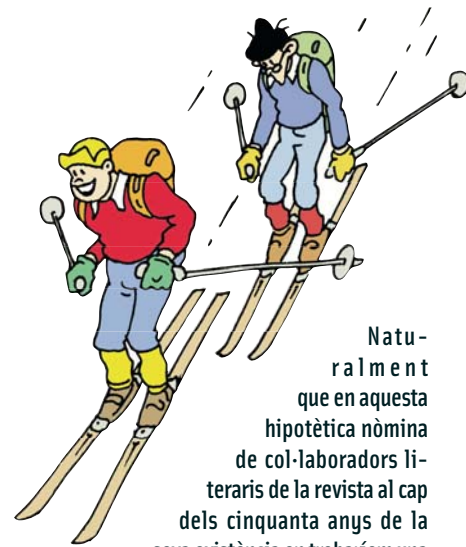
A grans trets el que acabem d'exposar podria configurar el panorama de la narrativa, en un sentit ampli, que les edicions catalanes oferien a un públic

de nois i noies al cap d'una mica més d'un any de la naixença de la revista *Cavall Fort*. Sembla que es pot afirmar que quedaven clares algunes coses: que es podria reprendre la tradició brutalment anorreada per la dictadura espanyola l'any 1939 sense seguir-ne dòcilment les petjades, anant per altres camins, tocant de peus a terra (Carbó ha assenyalat més d'un cop que poa els arguments dels seus relats en les notícies del diari), que hi ha un públic disposat (fins i tot, sovint delerós) a acollir aquest intent, donar-li suport, que els escriptors del moment no desdenyaran aquell nou canal de difusió que se'ls ofereix i que, sens dubte, en sortiran de nous. Com deia sant Pau en la segona epístola als de Riudoms, l'ocasió fa el text.

El número 19 de *Cavall Fort* va aparèixer el mes de juliol de 1963. Va ser el primer número de la segona època, amb un nou format, que els qui el van realitzar van poder considerar, satisfets, que els havia sortit rodó. Efectivament, encapçalat amb una portada de Cesc realment magnífica, que expressava fidelment la filosofia de la revista, amb la incorporació de les pàgines del còmic belga reproduïdes per primer cop a quatre colors, oferia, a la doble pàgina central, el conte «En començar el dia», del gran Pere Calders. És un conte deliciós, la història d'un nen que s'inventa una paraula, la paraula *antaviana*, utilitzada després com a títol d'un muntatge teatral sobre relats d'aquest escriptor. Pere Calders, aleshores, acabava de tornar de l'exili, de Mèxic, amb un gran prestigi com a

autor de narracions breus, basat especialment en el recull *Cròniques de la veritat oculta*, que havia guanyat el premi Víctor Català, i en altres reculls, especialment *Gent de l'alta vall* (aquell mateix any va guanyar el Sant Jordi amb la novel·la *L'ombra de l'atzavara*), i va accedir, de molt bon grat, a escriure el conte que se li va demanar des de la revista. Va ser l'inici d'una col·laboració potser no tan assídua com els de *Cavall Fort* hauríem volgut, però que es va allargar fructíferament durant una bona colla d'anys. És lícit de preguntar-se si sense l'existència de la revista Pere Calders hauria escrit tots aquells contes que hi va destinar. En tot cas, la publicació d'aquell conte l'any 63 va refermar la idea que a partir d'aquell moment *Cavall Fort* havia assolit la condició de major d'edat, i que l'escriptor més acreditat hi podia col·laborar sense minva del seu crèdit. Efectivament, podem trobar a les pàgines de la revista textos signats per Guillem Viladot, Ferran de Pol o Salvador Espriu, que el 1973 hi va publicar el seu extraordinari relat «Les figuretes de pessebre».

Cal posar en relleu, indefugiblement, que en aquella mateixa època (1963) comencen a donar el seu fruit altres iniciatives paral·leles a les de *Cavall Fort*, que persegueixen uns objectius idèntics o semblants. Esmentem, com a exemples, *L'infantil* (després *Tretzevents*, fins a la seva recent desaparició) o La Galera, la genial creació d'Andreu Dòria. Tot plegat crea unes condicions propícies per a desvetllar o alimentar la vocació dels autors de textos per a nois i noies. La demanda crea l'oferta, és la més vella de les lleis econòmiques. Quants dels escriptors i les escriptores que han assolit un nom en el camp de les nostres lletres haurien arribat on han arribat sense aquestes plataformes oportunes? En el cas de la revista *Cavall Fort* intentar establir la nòmina dels seus col·laboradors literaris al llarg de mig segle ultrapassaria el propòsit d'aquestes modestes consideracions. Però sí que hi ha noms que no poden ser silenciats. Pensem, en primer lloc, en la Maria Novell, que ens va deixar tan abans de l'hora, creadora d'una sèrie de narracions de base històrica, que no ens cansem d'admirar com a model, i que va continuar, amb una gran dignitat, el professor Oriol Vergés; en l'exquisida escriptora Roser Iborra, simbiosi perfecta de sensibilitat i eficàcia narrativa, o en Josep Albanell i Jaume Cabré, que des de la revista vam saber captar, d'un sol tret (un cop que els vam trobar aplegats al Centre Comarcal Lleidatà), però el primer amb més eficàcia que el segon, per a la narrativa per a nois i noies, o en divulgadors de nota, com Sebastià Estradé o Jordi Elias. O, menció absolutament ineludible, Mercè Canela, l'actual directora de *Cavall Fort*. I *tutti quanti*, certament.

Naturalment que en aquesta hipotètica nòmina de col·laboradors literaris de la revista al cap dels cinquanta anys de la seva existència en trobaríem una bona colla que ara ens són perfectament desconeguts, que van ser uns col·laboradors merament esporàdics, ocasionals, que han desaparegut sense deixar rastre. No podia pas ser altrament. El que importa és que hi trobem contínuament noms nous, cosa que demostra que la vocació no s'ha extingit. Generalitzant el fet, podríem assegurar que no hi ha hagut mai tants escriptors catalans com ara. Escriptors i escriptores, certament. Com que la informació general ens bombardeja contínuament amb fets negatius i notícies descoratjadores, ens plau de posar en relleu que és altament encoratjador formar part del jurat d'un premi literari amb una nodrida participació de gent jove, per l'alt nivell de qualitat, literària i, sobretot, lingüística, que s'hi pot observar, un fet absolutament inimaginable ara fa cinquanta anys, a l'època de l'inici de la revista *Cavall Fort*. I escau ara de recordar, com a cloenda d'aquestes ratlles, que el premi Cavall Fort, instituint l'any 1964, i, doncs, un dels més antics en llengua catalana, no ha deixat mai de convocar-se i ha estat i continua essent una deu poderosa de col·laboracions literàries d'una gran dignitat i un mitjà eficacíssim per a enfortir i envigorir la vitalitat del nostre planter d'escriptors.

